

Dagens frågor

Opinion kring skattefrågorna

Det första häftet av boktidningen Opinion (nr 1/78) ägnas åt skattefrågorna. En mängd olika aspekter lägges på problemen, bl a redogör regeringsrådet Gustaf Petré för de lagliga inbrotten, dvs skattemyndigheternas rätt att kontrollera om skattebrott föreligger.

Fil dr Carl-Johan Westholm understryker att en avvecklingsplan för det nuvarande samhällsförstörande skattesystemet krävs för att den ekonomiska tillväxten och den personliga friheten skall kunna ökas. Det nuvarande systemet leder till en ständig ökning av den sk hemliga sektorn. Pol mag Henrik Åkerman har försökt beräkna vilka förluster Sverige gör på dagens skattetryck. Han kommer fram till att skatter som inte bestraffade arbete, hederlighet och framåtanda skulle kunna öka BNP med 55 miljarder.

Den avgångna regeringens budget- och ekonomiministrar har båda intervjuats av tidningen. Häftets mest intressanta intervju är dock utan tvivel den med LO-ekonomen Anna Hedborg, en av fackföreningsrörelsens tyngsta skatteexperter och representant för LO i 1972 års skatteutredning. Efter att ha tagit del av den intervjun vet man verkligen var man har henne. Hon förklarar glatt att det inte finns någon möjlighet att sänka skatterna. Tvärtom måste de i framtiden utgöra en ännu större andel av BNP.

För Anna Hedborg är det största skatteproblemet ränte- och avdragssystemet. En våldsam förmögenhetsöverföring sker tack vare dessa och beskattningen av realisationsvinster, anser hon. Vidare vänder hon sig mot egenproduktionen som enligt hennes mening är ett allvarligt problem.

”Dom som kan välja kan naturligtvis räkna ut att om de tar ledigt på marginalen och

utför egenproduktion, kokar lingonsylt, bygger ett hus, eller städar sin egen trappa, så är det väldigt lönsamt. Det är av det skälet att när man förvärvsarbetar så gör man det till kanske 3/4 eller 4/5 åt det gemensamma. Så när man producerar för sig själv har man ändå gjort en vinst om man bara är hälften så effektiv som om man köper tjänsten.”

Man bör i framtiden pröva om inte detta att det blir en sådan skillnad mellan privat-ekonomi och samhällsekonomi borde slå igenom i skattesystemet, föreslår hon.

Men Anna Hedborg har andra friska grepp på problemen. Det får inte vara möjligt att arbeta bara vissa delar av året för att inte få för hög skatt. Denna skatteflykt bör stoppas genom att man beräknar skatten på timförtjänsten den period vederbörande arbetar i stället för på årsinkomsten. Hon förklarar också frejdigt att de ibland 100-procentiga marginaleffekterna för barnfamiljer är uttryck för en avsiktlig politik.

Efter att ha läst intervjun med Anna Hedborg vill man verkligen stödja Opinions förslag om en sänkning av skatten för alla med 20 % under 1979 och 1980. En sådan sänkning skulle öka BNP-tillväxten och minska bidragsbehovet. En person med en inkomst på 60 000 kronor skulle få 4 400 kronor mindre i skatt och en med 100 000 i inkomst skulle sänka sin skatt med 10 200 kronor. Högsta marginalskatt skulle bli 60 % och den genomsnittliga inkomstagaren skulle få marginalskatten sänkt från 63 % till 50 %.

Man kan bara hoppas att regeringen Ullsten följer upp den avgångna regeringens utlovade skattesänkningar och inte tar för stort intryck av LO-experterna! De talar inte för svenska folket.

Härtaget land

När ÖB för någon tid sedan berättade om de iakttagelser som svenskt flyg gjort av en landstigningsövning på Ösel, kom man att tänka på en annan tid och en annan landstigningsövning. I april 1940 kunde man se tyska trupper med full utrustning gå ombord på fartyg i Stettins hamn. Man kunde följa fartygen då de gick genom Bälten. Man fick veta att ett av dem torpederats av en brittisk ubåt utanför norska sydkusten. Några av de räddade soldaterna talade om att de skulle gå till Bergen. Allt detta fick den norska regeringen veta, men den ville inte tro att faran gällde dem. "Sånt händer inte här."

Hur det hände berättar en norsk journalist Björn Björnsen om i en bok "Norge 9 april 1940" (Atlantis förlag. Översättning av Marianne Pihlgren.) Han har rörande denna enda, dramatiska dag samlat ett betydande material av personliga minnen och han har också gått igenom den stora tryckta litteraturen. Resultatet har blivit en spännande bok, väl värd att bli läst med uppmärksamhet. Framför allt borde den läsas av dem som arbetar för svenskt försvar – och av dem som är emot det.

Det finns en reaktion hos de drabbade norrmännen som går igen i många berättelser. Det är känslan av hjälplöshet. Statsminister Nygaardsvold upplevde bombningen av Nybergsund – tyskarna var ute efter kungen och regeringen – och har berättat om chocken. För andra kom samma reaktion då de först mötte marscherande tyskar och de insåg att deras land var härtaget. Ingenting fanns att göra.

En annan reaktion kom senare och berörs därför mindre i Björnsens bok. Det var reaktionen mot de ansvariga, de som så att säga

förberett hjälplösheten. Om misshandeln av norskt försvar finns åtskilligt skrivet, och det finns ingen anledning att gå in på det här eller att bara lasta den regering som satt 1940. Sverige hade också en socialdemokratisk regering, men här var läget långt bättre, på grund av den enighet om försvaret som äntligen kommit till stånd 1938.

Norge hade sitt speciella problem, som märktes redan första dagen. Där fanns Quisling. Han etablerade sig som regeringschef men avfördes av tyskarna efter mycket kort tid. Det väsentliga är, att norrmännen hade en landsförrädare mitt ibland sig, som de visserligen sett ned på men som de inte övervakat. Också av den saken kunde de och andra senare draga lärdom.

Björnsens bok berör inte bara vad som hände inom regeringskretsarna under det första dygnet. Han har medvetet sökt sig ut till vanligt folk och mött dem och deras minnen efter alla dessa år, minnen som tycks vara outplånliga. Det är ett av skälen till att boken är aktuell än i dag.

Skolpolitik (s) och (m)

Intresset för skolfrågor ökar. SIFO-undersökningen som Svenska Dagbladet lät göra angående väljarnas intresse för olika politiska frågor bekräftar detta. Folkpartiets sympatisörer visade det största intresset för skolfrågorna (23,6%). Det borgerliga blocket kom på 19,6% medan socialdemokraterna stannade på 13,7% för dessa frågor.

Det är inte förvånande att intresset för skolfrågor ökat så markant. De tre åren på högstadiet är oerhört påfrestande såväl för lärare som elever och föräldrar. Får det fortsätta som nu, torde det snart bli svårt att

rekrytera nya lärare. De som själva har högstadiet i färskt minne tänker sig säkerligen för flera gånger, innan de utbildar sig till lärare.

Åsikterna om hur man åstadkommer ett bättre skolsystem är dock mycket olika. När Lena Hjelm-Wallén talade inför det socialdemokratiska partiets kongress, förespråkade hon ett slopande av betygen i gymnasieskolan och ökat samhällsligt inflytande över läromedelsproduktionen. Partikongressen beslöt uppdra åt partistyrelsen att till nästa kongress utarbeta ett program för framtidens skola. Det underströks att detta program skulle syfta till en utjämning av klasskillnaderna och den könsmässiga skiktningen och att partiet skulle arbeta för en skola där arbetarrörelsens värderingar skall komma till uttryck i skolarbetet!

På moderata samlingspartiets stämma intog skolfrågor en central plats. Stämman uttalade sig för betyg, och med knapp majoritet beslöt man tom att betyg skulle ges på lågstadiet. Många opponerade sig mot detta, då många skolstyrelser redan slopat dessa betyg och de enligt lärarna inte har något pedagogiskt berättigande på lågstadiet.

Britt Mogård redogjorde i riksdagens allmänpolitiska debatt för den moderata synen på skolpolitiken. Vi behöver en mänskligare skola, som erkänner att eleverna är olika och har rätt att kräva att deras egenart i mognad, begåvningsprofil och intressen respekteras, sade hon. Skolarbetet måste präglas av flexibilitet, valfrihet och verklighetsförankring. Hon dömde ut Skolöverstyrelsens förslag till ny läroplan för grundskolan. I denna föreslår man bl a att det nuvarande valet mellan allmän och särskild kurs i matematik och språk skall utgå. Då Britt Mogård kommenterade SÖ:s förslag sade hon bl a "Respekten

för elevernas olika förutsättningar, anlag och intressen har fått vika för ett diffust jämlikhetstänkande, som vid närmare analys visar sig vara djup oförståelse för andra än de teoretiskt lagda. Därför har SÖ ingestans i förslaget vågat understryka skolans kunskapsförmedlande roll; inte heller har de grundläggande basfärdigheterna – att kunna läsa, skriva, räkna – fått den plats som SIA-utredningen och senare riksdagen avsåg. Förslaget bygger på förlegade tankegångar som verkligheten eftertryckligt tvingat oss andra, inte minst de i skolan verkamma, att ompröva."

Om inte regeringsskiftet ägt rum skulle en proposition om ny läroplan förelagts riksdagen i mars månad. Man får hoppas att skolminister Birgit Rodhe arbetar vidare i samma banor som sin företrädare.

Tjänsteman/80

Enligt beslut av TCO:s styrelse startar organisationen under 1979 ett stort upplagt studie- och diskussionprojekt med arbetsnamnet Tjänsteman 80. Arbetet är ett led i att förankra TCO:s policy bland medlemmarna. Med utgångspunkt från TCO:s program på olika områden skall medlemmarna stimuleras till debatt om 80-talets samhällsutveckling och om tjänstemannarörelsens roll i samhället.

I 2 000 studiecirklar skall 20 000 medlemmar ta del av ett intressant och omfattande studiematerial. Detta kommer att vara uppdelat i två huvuddelar. Den ena skall i huvudsak bygga på kongressrapporten TCO i samhället. Den andra omspanner ett stort antal ämnesområden bland vilka cirkeldeltagarna skall kunna välja efter intresse och

läggning. Hit kan föras näringspolitik och teknisk utveckling, arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik, kapitalbildning och löntagarfonder, dvs. allt vad man vanligtvis innefattar i ett näringspolitiskt program. Materialet skall emellertid också täcka social-, familje- och utbildningspolitiska frågor. Enligt föreliggande uppgifter skall programmet som helhet ges en TCO-profil och vara starkt framåtsyftande.

Studiematerialet kommer att ha ett betydande intresse även utanför TCO:s medlemskrets. Här kommer för första gången att föreligga en sammanfattning av vad man skulle kunna kalla ett TCO:s samhällspolitiska program. Särskilt intressant blir det att få redovisat den näringspolitiska delen av detta program. Många av TCO:s uttalanden eller utspel i politiskt känsliga frågor har saknat anknytning till en urskiljbar helhetsyn. Hittills har den gemensamma nämnaren för ställningstaganden i samhällspolitiska frågor varit vad man inom TCO kallat den direkta kopplingen till förhållandena i arbetslivet. I utredningen TCO i samhället har detta uttryckts på följande sätt: "För en facklig organisation är det självklart att kraven på samhället formuleras med utgångspunkt från arbetets värde och det övergripande målet allas rätt till arbete."

Lika självklart är det att de politiska partierna har samma utgångspunkt för sin politik. Inget parti i vårt land skiljer sig på denna punkt från TCO. Målet är det samma, vägarna dit kan skilja. Här går den grundläggande skiljelinjen mellan de två blocken i svensk politik. Mot en politik med socialistiska förtecken står de tre icke-socialistiska partiernas mål att bibehålla en marknadsekonomi i vårt land.

I samtliga partier utgör löntagarna en

överväldigande majoritet. Man kan ej rycka ut ett antal frågeställningar inom näringspolitiken och beteckna dem som löntagarfrågor utan att samtidigt knyta an till en samhällsekonomisk grundsyn. TCO:s ledning ställs här inför ett dilemma. Man tror sig kunna stå med ett ben på vardera sidan om vattendelaren i svensk politik. Att syssla med politik är att taga ställning. Brist på ställningstaganden präglar emellertid den pågående debatten. Ledningen för TCO undviker noggsamt att gå in i en sakdebatt på temat TCO:s samhällspolitiska ställningstaganden. Man ägnar sig i stället åt en skendebatt om förmenta angrepp på TCO.

Det nu aviserade samlade studieprogrammet måste därför hälsas med stor tillfredsställelse. Här skapas en samlad programmatisk redovisning. Skendebatten bör kunna bli en sakdebatt.

Folkomröstning

Om en folkomröstning anordnas måste den gälla en fråga, som åtminstone till formen inte får vara komplicerad. Innehållet bör inte heller vara invecklat eller svårtytt, så att svaret efteråt kan "tolkas" på olika sätt. Frågan skall alltså gälla ett konkret problem, som kan avgöras med ett rakt Ja eller ett rakt Nej. Går inte detta, är det bättre att överlämna dess lösning till riksdagen, där, enligt vad vi på sistone lärt oss, ja eller nej kan ändras från dag till en annan i kompromissernas eller partiintressenas tecken.

Folkomröstningen i Österrike i november tycktes vara föredömlig. Ett kärnkraftverk var färdigbyggt. Skulle det laddas – ja eller nej? Svaret blev ett mycket knappt nej, men det var tillräckligt. Kraftverket förblir oan-

vänt. Man skulle tycka att problemet folkomröstning därmed vore löst. Men så är inte fallet.

Valdeltagandet var dåligt, och en orsak förefaller vara att förbundskansler Kreisky gick in i kampanjen och gjorde den till en förtroendefråga för sitt eget ja. Hr Kreisky är en populär socialdemokrat som till dels liknar Tage Erlander: liksom denne är han en institution. Men att begära att vanligen antisocialistiska människor skulle lägga sina röster för honom och för hans prestige blev något för magstarkt. Eventuella ja-väljare röstade kanske inte nej, men de avstod från att rösta. Hr Kreisky lyckades få en väl uppbyggd folkomröstning att gå snett genom att han överskattade sig själv.

Gör tankeexperimentet att den mångomtalade folkomröstningen i Sverige, som aldrig blev av, hade inneburit ett ja eller nej till färdigbyggnad i Forsmark och att energiminister Olof Johansson samtidigt meddelat

att han skulle sitta kvar endast om Nej vann. Antalet Ja-röster hade blivit överväldigande. Detta hade i och för sig varit ett klagande och gott resultat. Men hade det sagt något om Forsmark?

Bäst är att lämna politiska frågor till de politiska instanserna. Regeln är att ju högre dessa sitter, desto mindre låter de sig påverkas av väljare – mellan valen. Men på valdagen och inte minst innan den, vid nomineringarna, har väljarna mycket att säga till om. Det gäller alla partier. Allt vad vi väljare skulle vilja ha gjort, kan vi inte begära att våra valda ombud skall göra. Men vi kan rösta på personer med gott omdöme och lita på dem. Framför allt bör vi inte rösta fram sådana som på något område visat sig vara fanatiker, det må ha gällt kärnkraft eller ölannonser. De skulle falla igenom om deras namn kopplades till en folkomröstning. De bör falla igenom innan dess.